



**19'2015**

# ***ПРАВОВА ДЕРЖАВА***



***Constitutional State***

***Правовое государство***

***Лауреат IV Всеукраїнського конкурсу  
на краще юридичне видання***

Науковий журнал  
Виходить 2 рази на рік  
Заснований у лютому 1999 р.

***До 150-річчя  
Одеського національного університету  
імені І. І. Мечникова***

Одеса  
Фенікс  
2015

**Засновник:**

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

**Редакційна колегія**

*О.І. Миколенко – головний редактор,  
В.І. Труба, Б.С. Бачур, І.В. Венедіктова, І.А. Дришлюк,  
Л.М. Зілковська, Т.Є. Кагановська, І.С. Канзафарова,  
Л.О. Корчевна, А.Т. Комзюк, Т.О. Коломоєць, О.Л. Котиленко,  
З.В. Кузнецова, Л.А. Луць, Р.С. Мельник, Р.М. Мінченко,  
О.В. Прієшкіна, В.П. Плавич, С.В. Саяпін, Р.Й. Ситдикова,  
Т.В. Степанова, Р.О. Стефанчук, Е. Яскерня*

**Відповідальний секретар**

*Н.В. Льєва*

Свідцтво про державну реєстрацію  
друкованого засобу масової інформації:  
Серія KB № 3687 від 19.02.1999 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою  
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова  
(протокол № 8 від 21.04.2015 р.)

**Вища атестаційна комісія України  
визнала журнал фаховим виданням з юридичних наук.  
Постанова Президії ВАК України № 1-05/3 від 14 квітня 2010 р.**

Опубліковані матеріали відбивають позицію автора,  
яка може не збігатися з думкою редакції.  
За достовірність фактів, статистичних даних та інших матеріалів  
відповідальність несе автор або особа, яка надала матеріал.  
Переддрукування матеріалів допускається з дозволу редакції.

## ЗМІСТ

|                                                                                  |   |
|----------------------------------------------------------------------------------|---|
| ДО 150-РІЧЧЯ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА . . . . . | 5 |
|----------------------------------------------------------------------------------|---|

### ПЕРСОНАЛІЇ

|                                                                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА АНАТОЛІЯ СЕМЕНОВИЧА ВАСИЛЬЄВА . . . . .                                                                             | 7  |
| <b>Б.С. Бачур</b><br>ЗАБЫТЫЕ ИМЕНА: АЛЕКСАНДР ИВАНОВИЧ ЗАГОРОВСКИЙ<br>(К 150-ЛЕТИЮ ОДЕССКОГО (НОВОРОССИЙСКОГО) УНИВЕРСИТЕТА). . . . . | 8  |
| <b>О.І. Миколенко</b><br>НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ АНАТОЛІЯ СЕМЕНОВИЧА ВАСИЛЬЄВА<br>(ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА А.С. ВАСИЛЬЄВА) . . . . .             | 13 |

### ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПРАВА І ДЕРЖАВИ

|                                                                                                                                                 |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Н.К. Колібабчук</b><br>ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ НА РОЗВИТОК КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ<br>РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. . . . . | 19 |
| <b>О.С. Мельничук</b><br>ПЕРИФЕРІЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ТА ЇЇ ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ . . . . .                                            | 24 |
| <b>Р.С. Притченко</b><br>МЕТОДОЛОГИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ СУДЕБНОЙ ПРАКТИКИ . . . . .                                                                   | 30 |
| <b>Т.В. Степанова</b><br>ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОВОГО СТАТУСУ» ТА СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ . . . . .                                        | 35 |

### КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

|                                                                                                          |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>З.В. Кузнєцова</b><br>ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ . . . . .   | 41 |
| <b>А.В. Левенець</b><br>МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ІНОЗЕМЦІВ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ . . . . . | 48 |
| <b>А.М. Мхітарян</b><br>ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА» У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ . . . . .     | 54 |
| <b>С.В. Степанов</b><br>НОВЕЛИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ . . . . .                                         | 59 |

### АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

|                                                                                                          |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>А.В. Максименко</b><br>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ . . . . . | 63 |
| <b>К.М. Рудой</b><br>ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК НАПРЯМОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ . . . . .         | 69 |

### ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

|                                                                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>О.М. Борщевська</b><br>ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ ПРИ ПЕРЕГЛЯДІ АКТИВІВ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ . . . . .               | 74 |
| <b>С.П. Буга</b><br>ЩОДО РЕФОРМИ «УКРЗАЛІЗНИЦІ» . . . . .                                                       | 80 |
| <b>В.П. Симонян</b><br>ЩОДО ПОНЯТТЯ КОНЦЕРТНОГО ДОГОВОРУ . . . . .                                              | 84 |
| <b>А.В. Смітюх</b><br>ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЧАСТКИ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ГОСПОДАРСЬКОГО<br>ТОВАРИСТВА . . . . . | 89 |

УДК 342.56

*С.В. Степанов*, канд. юрид. наук, старший викладач  
Одеський національний економічний університет  
кафедра правознавства  
Преображенська вул., 8, м Одеса, 65082, Україна

## НОВЕЛИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано новели Закону України від 12 лютого 2015 року «Про забезпечення права на справедливий суд», зокрема, низку нововведень, спрямованих на розширення незалежності судової гілки влади та її економічної та політичної самостійності. Виявлено позитивні та негативні аспекти окремих положень Закону та необхідність подальшого вдосконалення судової системи України.

**Ключові слова:** суд, судова система, судова реформа, судочинство.

**Постановка проблеми.** Україна як сучасна демократична держава з початку своєї незалежності взяла вектор побудови сучасної європейської правової держави, державна політика якої будується на верховенстві права, ефективному механізмі розподілу влади відповідно до ст. 6 Конституції України на законодавчу, виконавчу та судову владу з нерозривністю принципу незалежності кожної з них. Цей процес активно розпочався з 1992 року, але перед державною владою досі стоїть багато невирішених завдань, пов'язаних з ефективною організацією державної влади, усуненням зловживань владою, недопущенням привласнення влади органом або однією особою, побудовою сталої системи взаємодії гілок влади для підвищення авторитету влади та забезпечення реальних гарантій захисту прав громадян, підприємств та суспільства в цілому.

**Метою цієї статті** є дослідження новел судової реформи 2015 року та виявлення можливості негативного впливу законодавчої та виконавчої гілки влади на об'єктивність та незалежність судочинства в Україні.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідження питань вдосконалення правосуддя, незалежності та порядку формування судової гілки влади проводили такі науковці, як К.Колісник, Р.Кубійда, М.Мельник, Н.Сиза, О.Терлецький.

**Виклад основного матеріалу.** К.С.Колісник зазначає, що система стримувань і противаг є діючою в тому разі, коли компетенція всіх органів державної влади включає в себе як виключні повноваження, так і спільні, за допомогою яких будується механізм взаємодії та взаємозалежності всіх гілок влади [1].

Кожний елемент механізму держави повинен працювати як надійний годинник: законодавча влада – приймати нормативно-правові акти, які здатні регулювати існуючі в державі відносини та забезпечувати злагоджену взаємодію органів виконавчої влади, виконавчі органи – продуктивно регулювати існуючі відносини, а у випадку порушень встановлених правил – припиняти правопорушення та застосовувати гілку судової влади.

Також необхідно звернути увагу на необхідність прозорості діяльності всіх органів, спрощення процедури оскарження дій посадових та службових осіб, забезпечення виконання строків судового провадження, розумності судового процесу та реальне виконання судових актів державною виконавчою службою з отриманням переможцем предмету позову. Саме у зв'язку з відсутністю надійного, прозорого регулятора відносин виникають питання щодо надання гарантій захисту прав фізичних осіб та суб'єктів господарювання органами держави. Будь-яка особа потребує остаточного вирішення кожного питання, важливого для здійснення життєдіяльності або господарювання. Саме тому всі галузеві реформи необхідно приймати після обговорення з професіоналами відповідної галузі, які знайдуть кращий спосіб усунення недоліків існуючого порядку. Необхідно проводити конференції, відкриті обговорення із науковим товариством, суддівським корпусом щодо реформ у сфері судоустрою, виконавчою службою у сфері виконавчої політики тощо.

Що стосується саме судової реформи, то необхідно зазначити, що останні роки увага законодавця до існуючих проблем судочинства значно підвищилась. Активне реформування судочинства почалось ще з 2001 року (так звана «мала судова реформа»), яке стало черговим та, очевидно, не остаточним етапом реформування судоустрою і судочинства. Значною була й судова реформа 2010 року. Наступний етап реформування відбувся з прийняттям Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року, який вніс зміни до ряду законів.

Експерти з аналізу судової реформи критично її оцінюють, вважаючи, що у разі, якщо формування суддівського корпусу здійснюватиметься по критеріях політичної лояльності, як це було під час правління В. Януковича, то судова реформа не дасть абсолютно нічого – ми побачимо зміну осіб, але не самої системи [2].

У зв'язку з цим вбачається доречним проаналізувати деякі положення вказаного Закону, який набрав чинність лише 28 березня 2015 року та поки об'єктивно не проявив себе в дії, та визначити їх вплив на поліпшення діяльності судів в Україні.

1. Важливість збереження гілки господарських судів є дуже позитивним моментом нового Закону.

Незважаючи на те, що Президент України та прем'єр-міністр неодноразово заявляли про їх ліквідацію з передаванням справ судам загальної юрисдикції.

Навколо цього питання розгортаються жорсткі дискусії з моменту проголошення незалежності України. При всіх звинуваченнях діючих господарських судів до їх роботи немає дорікань глобального характеру, до того ж в умовах глобалізації економічних відносин, при аналізі європейського законодавства та розвитку спеціалізованих комерційних судів стає зрозумілим необхідність виділення, підтримки та зміцнення вітчизняних господарських судів як судів майбутнього.

Незважаючи на важкі умови існування, господарські суди вже зарекомендували себе професійними, ефективними та життєздатними. Провадження з вирішення спорів проходять у повній відповідності до чинного законодавства. Тому залишення системи господарських судів у судовій системі України заслуговує на схвалення.

2. Розширення повноважень Президента України. У п.п.1, 3 статті 19 досліджуваного Закону передбачено, що Президент наділяється повноваженнями утворення, реорганізації і ліквідації судів на підставі пропозицій Державної судової адміністрації України.

Підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна визначеної цим Законом системи судів, потреба поліпшити доступність правосуддя, необхідність оптимізації видатків державного бюджету або зміна адміністративно-територіального устрою.

Необхідно звернути увагу на те, що положення про ліквідацію судів без внесення змін до Конституції України не може бути реалізовано, а у разі змін це призведе для значної маніпуляції головами судів та їх повної підконтрольності Президенту України, що є неприпустимим.

Всі пам'ятають старі часи, коли високопоставлені особи при певному інтересі впливали на правосуддя та отримували потрібні рішення.

Необхідно погодитись з Н.П.Сизою та О.М.Терлецьким, які зазначають, що судова влада повинна бути відокремленою від законодавчої та виконавчої, які не повинні мати засобів втручання у процес здійснення правосуддя [3, с.197; 4, с.354].

Це явище потрібно викорінити, оскільки довіра до судової влади полягає не лише у не корумпованих суддях, але і у відсутності впливу з боку влади.

Викликає зауваження і спрощене формулювання щодо «ліквідації судів на підставі пропозиції Державної судової адміністрації України». Тобто, законодавцем не встановлено чіткої форми такого звернення, строків, умов, тощо, що не можна визнати виправданим.

3. Щодо дисциплінарної відповідальності суддів статтею 92 Закону уточнюються і розширюються підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Список розширився до 14 конкретних підстав, включаючи відмову громадянам у доступі до правосуддя, безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги, будь-яке інше порушення закону. А відповідно до п.1 статті 97 розширився також перелік дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до суддів. До них належать:

- 1) попередження;
- 2) догана – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- 3) сувора догана – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- 4) тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді;
- 5) переведення судді до суду нижчого рівня;
- 6) виводок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги.

Розширення списку видається обґрунтованим, оскільки до реформи 2015 року законодавство передбачало тільки два види санкцій для суддів: догана або звільнення.

4. Реальна відкритість судових процесів. Цікавою новелою видаються нові положення, викладені у статті 11 Закону, щодо відкритості судового засідання. Стаття надає можливість брати участь у судовому засіданні не тільки сторонам спору, але й стороннім особам, представникам засобів масової інформації. До того ж будь-яка особа має право використовувати відео- і аудіозапис без отримання окремого дозволу суду, що слід визнати доцільним.

5. «Спрошення» суддівського самоврядування реалізується у статті 125 Закону, яка зберігає за зборами суддів, Радою суддів України, з'їздом суддів України статус органів суддівського самоврядування.

Таким чином, суддівське самоврядування не спрощується, а залишається практично в незмінному вигляді (скасовуються лише конференції вищих спеціалізованих судів), чим, по-перше, виконуються рекомендації Венеціанської Комісії з реформування системи правосуддя в Україні та, по-друге, значно спрощується система самоврядування і скасовується принцип призначення делегатів «згори».

Тому представляється правильним скасування конференції судів, на яких вирішувалися питання внутрішньої діяльності суду, не пов'язані із здійсненням правосуддя.

6. Вдосконалення роботи Верховного Суду України. Особливу увагу необхідно приділити розширенню повноважень Верховного Суду України. Після проведення судової реформи 2010 року Верховний Суд був позбавлений основної частини своїх повноважень, в результаті чого втратив значення як остаточна судова інстанція, яка може об'єктивно впливати на судову практику. Навіть доля провадження повністю знаходилась у руках вищого спеціалізованого суду, який приймав рішення щодо передачі справи до Верховного Суду України.

Позитивним моментом судової реформи 2015 року є повернення Верховному Суду права самостійно вирішувати будь-які справи, а також розширення підстав для перегляду судових актів нижчестоящих судів.

Слід визнати позитивним також впровадження механізмів, якими унеможлиблюється винесення різних за своєю суттю судових актів з приводу одних і тих самих питань різними палатами Верховного Суду, що відбувалося останнім часом досить часто.

**Висновки.** Доречно підсумувати, що в цілому Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», без сумніву, несе позитивні зміни. Але він не може у повній мірі «працювати» без внесення змін до Конституції та інших законів. Вказаний нормативно-правовий акт потребує доскональної оцінки та уважного моніторингу практичних ускладнень його застосування та подальшої глибокої реформи судової системи для її налагодженої роботи з метою захисту прав та законних інтересів фізичних осіб та суб'єктів господарювання.

### Список літератури

1. Колісник К. С. Роль системи стримок і протигаг в контексті врівноваження влади та запровадження політичної реформи як подолання кризи влади в Україні [Електронний ресурс] / К. С. Колісник // Ключевые проблемы современной науки – 2010 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/12\\_KPSN\\_2010/Pravo/63101.doc.htm](http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Pravo/63101.doc.htm)
2. Как новый закон изменит судебную систему и станет ли суд справедливым [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/politics/pnews/kak-novyy-zakon-izmenit-sudebnuyu-sistemu-i-stanet-li-sud-spravedlivym-603522.html>
3. Сиза Н. П. Система елементів права на справедливий суд / Н. П. Сиза // Наук. вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія: Право. – № 20. – Ч. 1, т. 4. – С. 194-199.
4. Терлецький О. М. Окремі проблеми забезпечення об'єктивності та незалежності судочинства в Україні / О. М. Терлецький // Часопис Київ. ун-ту права. – 2013. – № 2. – С. 351-355.

Стаття надійшла 15.04.2015 р.

*С.В. Степанов*, канд. юрид. наук, старший преподаватель  
Одесский национальный экономический университет  
кафедра правоведения  
Преображенская ул., 8, г. Одесса, 65082, Украина

### НОВЕЛЛЫ СУДЕБНОЙ РЕФОРМЫ УКРАИНЫ

#### Резюме

В статье проанализированы новеллы Закона Украины от 12 февраля 2015 года «Об обеспечении права на справедливый суд», в частности, ряд нововведений, направленных на расширение независимости судебной ветви власти и ее экономической и политической самостоятельности. Выявлены положительные и отрицательные аспекты отдельных положений Закона и необходимость дальнейшего совершенствования судебной системы Украины.

**Ключевые слова:** суд, судебная система, судебная реформа, судопроизводство.

*S.V. Stepanov*, Candidate of Juridical Sciences, Senior Lecturer  
Odessa National Economic University  
Department of Law  
Preobrazhenska st., 8, Odessa, 65082, Ukraine

### NOVELS OF JUDICIAL REFORM OF UKRAINE

#### Summary

The article analyzes the novel of the Law of Ukraine on February 12, 2015 «On ensuring the right to a fair trial», in particular, a number of innovations aimed at increasing the independence of the judiciary and its economic and political independence. The positive and negative aspects of certain provisions of the Act and the need for further improvement of the judicial system of Ukraine.

**Key words:** the court, the judicial system, judicial reform, judicial proceedings.